

1948'DEN GÜNÜMÜZE FİLİSTİN İSLAMÎ VAKIFLARI VE İSRAİL POLİTİKASI*

*“...Filistin'deki Osmanlı İslami Vakıf Eserleri Siliniyor.
Ebu Hureyre Türbesi Yok Edildi, Kadiri Şeyhi Ebu'l-Avn'ın
Remle Cami Vakfı ve Hasan Bey Camii Mülkleri Satıldı, Yüzlerce Vakıf Eseri Harabeye Döndü...
Osmanlı, Kudüs'ten de Siliniyor...”*

İbrahim Abdulkerim**
Mustafa Altunkaya***

Özet

Bu araştırma, İşgal altındaki Filistin topraklarında 1948'den bu yana, İslâmî vakıflara uzanan siyonist hak ihlallerini konu almaktadır. Arap köylerinin tahrip edilip boşaltılması, Filistin mülklerinin çoğunun ve bu arada İslâmî vakıfların mal varlıklarının işgal güçlerinin eline nasıl geçirildiğini gözler önüne sermektedir.

Araştırmamız, İslâmî vakıflarla ilgili siyonist politikalar, vakıfların mal varlıklarına el konulması, Müslümanların elinde kalan son vakıf eserleri üzerindeki baskıları açıklamaktadır. Vakıfların bugünü ve geleceğini ipotek altına almak ve vakıf mallarına el koymak için kanuni gerekçe olarak Siyonist yönetim tarafından çıkarılan ırkçı yasalardan bazı örnekleri zikredeceğiz.

Yine araştırmamız, ülkedeki İslami vakıflara yönelik Siyonist politikaların boyutlarını göstermekte, Arap ve Yahudilerin karışık yaşadığı şehirlerdeki vakıflarla ilgili uygulamalar üzerinde durmaktadır.

PALESTINIANS ISLAMIC WAQFS AND POLICY OF ISRAEL FROM 1948 TO THE PRESENT DAY

*“..Ottoman Islamic Waqf Works are being erased in Palestine.
The tomb of Abu Huraira was destroyed, Qadiri Shaykh Abu'l-Avn's Remle Mosque Waqf and
properties of Hasan Bey Mosque Waqf were sold. Hundreds of Waqf Works Fallen Into Ruin...
Ottoman is being erased in Jerusalem...”*

Abstract

This research mentions about rights violations of Zionist about Islamic Waqfs on the Palestinian occupied territories from 1948 to the present day. Moreover, this study shows destruction and evacuation of Arab villages, the majority of Palestinian properties and in the meantime how properties of Islamic Waqfs passed into the hands of occupation forces.

Our study explains that the Zionist policies about the Islamic Waqfs, the confiscation of the properties of waqfs, and the pressure on the last remaining waqf works in the hands of the Muslims.

It will be mentioned about the racist laws that are issued as a legal ground by the Zionist regime in order to seize the properties of waqfs and to occupy the present and the future of waqfs. Yet our research shows the dimensions of Zionist policies toward to Islamic Waqfs and applications about the waqfs in the cities where Arabs and Jews live together.

* Kuwait Awqaf Public Foundation, Awqaf, Refereed Biannual Journal Specialized in Waqf and Charitable Activities.

** Araştırmacı, Şam - Filistin Araştırmaları Kurumu - el-ARZ, Arz Dergisi Yazı İşleri Müdürü.

*** VGM Vakıf Uzmanı, A.U. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tasavvuf Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

Giriş

Filistin'de, Müslümanların kimi zaman ilerleyen kimi zaman gerileyen yapısıyla sahip oldukları ibadet mekanları, genel anlamda ülkedeki İslamî havayı yansıtan referanslardan biridir ve İngiliz manda yönetimine kadar henüz ayaktaadır. İngiliz Mandası ile birlikte bu durum yeni bir içerik ve karakter aldı. Ülkedeki vakıf sistemi ve İslami yapı manda yönetimi, Siyonist kuruluşlar ve Yahudi yerleşimcilerle karşılaşınca, vakıfların İslamî çalışmalarındaki dini, milli/siyasi muhtevası arttı, bu mekanlar daha bir stratejik mekanlar haline geldi.

Siyonizmin Filistin topraklarında varlığını ilan ettiği 1948'den sonra ise, Vakıflar, artık Siyonist kuvvetlerin ülkeyi Yahudileştirmek, Arap ve İslami kimliğini yok etmek genel maksadına paralel olarak sürekli hale getirdikleri, yer ve zaman tespiti yapılamayan hadiselerde somutlaşan yeni ihlal/saldırı yöntemlerine maruz kalacaktır.

Arap Köylerinin Toplu İmhası

İngiliz İşgal Yönetimi'nin sonlarında (1948), Yahudilerin sahip oldukları araziler – ki çoğunluğu dış ülkelerden feodallerin şüpheli satışlarla elde ettiği topraklardır- Filistin topraklarının yaklaşık % 7'sini geçmiyordu. 1948 savaşları boyunca Siyonistlerin amacı, mümkün olabilecek en yüksek sayıda Arap nüfusunu Filistin topraklarından sürmek ve onların terk ettiği toprakları istila etmekten ibaretti. Bu genel amaç doğrultusunda Arap nüfusa karşı terör operasyonlarına ve katliamlara başvurdular.

1948 savaşı ve sonrasında yerle bir edilen Arap köylerine ilişkin istatistikler ve onlarca güvenilir kaynak, Filistin köylerine yönelik toplu kıyımların sicilini gözler önüne sermektedir. Buna göre 472 köy, 1945 sayımına göre bu köylerde yaşayan 338 bin 424 nüfusun yaşadığı 70.288 adet ev¹ toplu yıkıma maruz kalmıştır.

Nasıra kentinde yaşayan (Arapların yaşadığı Yeşil Hat / 1948 toprakları olarak adlandırılan bölge) Filistinli araştırmacı Fevzi NASIR da, 1990'da yayınlanan *Kamusu'l-Vatan* adlı kitabında, 1948 topraklarında yıkılan ve halkı sürgün edilen Filistin köylerinin sayısının 472'ye ulaştığını vurgulamaktadır.²

Velid Halidi'nin "Tardu'l-Filistiniyyin li Beni Moris" ve "Unutulmamak İçin" adlı kitaplarında geçen iki listede, *Bir-i Seb'/Yedi Kuyu* yöresindeki bedevi kabileler (125 yerleşik köy nüfusuna eşdeğer) ile diğer köylerin eklenmesiyle 13 şehir, 419 köy ve 99 aşiretten oluşan toplam 531 bölge, envanteri yapılmış ve yıkıma uğramış en büyük topluluklar olarak 1948 Afet Kayıtlarına geçmiştir. Sicil aynı zamanda Gazi Felah'ın yaptığı 1987-1990 tarihleri arasındaki alan tespit araştırmasının verilerini de içermektedir. Buna göre 418 köy şu şekildedir:³

Tamamen Yıkılan	: 221 köy.
Kısmen Yıkılan	: 134 köy.
Bir bölümünde Yahudilerin oturduğu	: 52 köy.
Ulaşılamayan, haber alınamayan	: 11 köy.

1 Abdulcevad Salih ve Velid Mustafa, 1882-1982 Arası Yüzyılda Filistin Köylerinin Toplu İmhası ve Siyonist Yerleşimciliği- Kudüs Kalkınma Araştırmaları Merkezi, Londra, 1987, s.31-32.

2 Fevzi Nasır, *Kamusu'l-Vatan*, Birlik Yay., Hayfa, 1990, s. 3.

3 Yıkılan Arap köyleriyle ilgili bilgi için bkz. W.Khalidi, *All That Remains*, Washington DC, II for Pal. Studies 1992.

Tarlaları korumak ve sınırlarını belirlemek için kaktüs bitkilerinden duvarları olan bu köyler halen dahi görülmeye değer yerlerdir.⁴

Konuyla ilgilenen Yahudilerin değerlendirmelerine göre, Filistin hududundaki 475 aslı Arap köyünden 385'i haritadan silinmiştir.⁵

... Siyonistlerin imha ettiği Arap yerleşimlerinin sayısı bir yana; diğer bir husus, 1948 savaşının ardından, Siyonist işgal kuvvetleri tarafından Filistin'in İslâmî vakıflarına ait mülklerin büyük bir kısmına el konulmuştur. Vatanlarını terke zorlanan Arapların mülkleri ve onlardan geriye kalan taşınır malları, yakın tarihte benzeri görülmemiş bir şekilde ganimet olarak paylaşılmıştır.⁶

İslami Vakıflara Karşı İsrail Politikaları

Siyonist yapıya egemen irade, 1948'de ilk iş olarak, halkı hicret eden veya yurtlarından sürülen bölgelerdeki vakıf arazilerine el koyduğunu duyuruyordu. Bu uygulama ile içerde Müslüman Filistin'i sahipsiz kurban gibi yok etmeye girişen Siyonist yapı, aynı zamanda maddi akarları olan vakıflara da el koyup gelirlerini kendi kasalarına aktarmaktan çekinmiyordu. Filistin topraklarının yüzde yedisi oranındaki İslami vakıflara ait taşınmazlara ve mallara (Hobb Simpson'un araştırmasına göre yaklaşık 100 bin dönüm vakf-ı sahih), bu şekilde İsrail'in kuruluşundan bu yana el konuldu. Bu vakıflar, İslam Yüksek Meclisi'ne bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından idare ediliyordu.⁷

Bu hukuksuz uygulamayı devam ettirmek için, çoğunluğu bu vakıfları satmak ve tahrip etmekten başka bir rolü bulunmayan mütevellî komiteleri oluşturan rejim, İngiliz işgal yönetiminden devraldığı yasaları sürdürerek İslami vakıfların içini boşaltmış, mülklerini yağmalamış, gerek yerel yönetim meclisleri gerekse hükümet politikalarıyla vakıfların ve kutsalların saygınlığını çiğnemiştir. Onlar, Yahudilerin Yahudî olmayanlara bakış açısına paralel inançlarından yola çıkarak söz konusu vakıfların maliki olan alemlerin Rabbi Allah'ı tanımadılar. Vakıflara kolayca el koyabilmek için Müslümanları birey, toplum ve millet olarak reddettiler. Temel bir insan hakkı olarak hürriyet, ibadet özgürlüğü ve dinlere saygı gibi insani kavramların varlığını hiçe sayarak mezarları söküp kaldırmayı rutin bir uygulama haline getirdiler.

İşgal yönetiminden sonra, ülkede çoğunluğu teşkil eden Müslümanlara, vakıf haklarını koruma fırsatı veren Osmanlı vakıf yasalarının öngördüğü *azınlık statüsü* vermeyi bile reddettiler. Müslümanların hukukunu çiğneyen, onların maneviyat duyguları ve kutsallarına karşı kör kesilen ve zorla el koydukları vakıflarla ilgili adım atmaya yanaşmayan rejimin bu tutumu, işgalci zihin yapısının Müslümanlara ve vakıflarına bakışını ortaya koymaktadır.⁸

Bu ağır koşullar altında, Filistin İslami Vakıf Teşkilatı çalışanları bir biri ardına çözülmekte, dağılmaktadır. Dini liderler, vaizler, vakıf yöneticileri, cami görevlileri Filistin dı-

4 Selman Ebu Sitte, 1948 *Afet Kayıtları*, Filistin Dönüş Merkezi, Londra, 1998, s. 9-11.

5 I.Shahak, *Arab Villages Destroyed in Israel*, in Documents 1967-73 (Pub. By Ithaca Press London) 1975 P.47.

6 Ayrıntılar ve geniş bilgi için bkz. Tom Siyogob, *el-İsrailiyyun el-Evail*, 1949 (Nikosiya: Filistin Araştırmaları Merkezi) 1986, s. 84 ve sonrası.

7 Fethi Furani, *İsrail'de İslami Vakıflar ve Kutsallar*, 2004 (www.baqoon.com).

8 "Vakıflar ve Kutsallar" Adlı Belge, 1996 Nasıra, İşgal Altındaki Filistin'de Arap Cumhuriyetleri Konferansı Notları 1996.

şına sürgün edilmişler ve ülkeye girişlerine izin verilmemektedir. Birçok cami kapalı vaziyette; içerisinde ibadet yapılamamaktadır. Camilerin büyük bir kısmı da Siyonistlerin askeri saldırı ve operasyonları neticesinde yıkımla karşı karşıya bulunmaktadır.

Müslüman vakıfların görevli ve mütevellilerinin çoğunun kayıp durumda olması, vakıf teşkilatının işleyişini tamamen durma noktasına getirmiştir. Ülkedeki hayır hizmetleri çalışmaları da büyük ölçüde silinmiş, yok olma noktasına gelmiştir. Siyonist rejimin Dinî İşler Bakanlığı, fiilen artık yok olan Yüksek İslam Meclisi'ne el koymuş, bu alanla ilgili işlerin takibini ise kendi kurumları bünyesinde bir İslami Vakıflar Müdürlüğüne bağlamış bulunmaktadır. Bu birim Hayfa, Yafa ve Akka'da göstermelik olarak din görevlileri tayin edip onların maaşlarını vermekte; fakat eğitim kurumlarının tekrar açılmasına izin vermemektedir.⁹

Filistin'de, Araplar üzerinde askeri yönetimin uygulandığı 1948-1966 yılları arasında, Siyonist işgal güçleri İslam toplumuna tekrar vakıf meclisleri kurulmasına, yeni vakıf mütevellileri atanmasına, vakıf yönetimi seçimleri yapılmasına hiçbir surette müsaade etmemiştir. İşgal altındaki Filistin topraklarında Siyonist yapı, Yüksek İslam Meclisi örneğindeki bölgesel birlik ve yönetime dair vakıf sistemimizin bütün tarihi köklerini silmektedir. Sözgelimi işgal altındaki topraklar içinde bazı vakıf arazilerinin müesseseleri o bölgenin dışında bırakılmıştır.

Filistin'de Müslümanların genel durumuna yönelik Siyonist yaklaşım için şunları söyleyebiliriz: İşgal güçleri kendine bağlı şeri mahkemeler kurdu. (Nasıra, Hayfa, Yafa, Akka'da). Bu mahkemelerin hakimlerini Dinler Bakanı'nın talimatıyla tayin ettirdi. Knesset (İsrail Parlamentosu), 1953 yılında konu ile ilgili bir yasa çıkardı. 1961 yılına kadar hakimlerin tayin görevini, en az 4'ü gayri Müslim, toplam 9 kişilik bir komisyona veren Şer'i Hakimler Yasası düzenlemesi devam etti. İşgal Güçlerinin Yönetimi zamanında yürürlükte olan İslam Yüksek Meclisinin tekrar oluşturulması tekliflerini, siyasi olduğu gerekçesiyle kabul etmeyen işgalci rejimin bu yasası, Müslümanların ülke içindeki sorunlarıyla ilgili tek yasa oldu.¹⁰

İşgal güçleri aynı zamanda, ülke içinde Müslümanların diğer iş ve işlemleri ile onların günlük hayatlarını kontrol altında tutmak ve içlerinde yeşeren bağımsız kalkınma tohumlarını yok etmekte hep ısrarcı olmuştur.

Genel hatlarıyla İslami vakıflara yönelik Siyonist politikalara baktığımızda, birbiri arkasından gelen hükümetlerin, halkı sürgün edilmiş vakıf arazilerine el koymaya çalıştığını, bunu yaparken kaba ve vahşi yöntemler kullandığını görüyoruz. Ayrıca kendi çıkarları doğrultusunda kullandığı Osmanlı Vakıf Yasaları'na ek olarak, işgal yönetiminin uyguladığı zulüm yasaları ve vakıf arazilerini ele geçirmeyi kolaylaştıran, sürdüren yeni kanunlar yaparak yürürlüğe koyduğunu müşahade ediyoruz.

9 Mihail Dember, *Filistin'deki İslami Vakıflara Yönelik İsrail Politikası*, Filistin Araştırmaları Merkezi, Beyrut, 1992, s. 61 ve sonrası.

10 Sabri Ceris, *İsrail'de Araplar*, Filistin Araştırmaları Merkezi, Beyrut 1973, 2. Baskı, s. 334-335.

Tabiatıyla Siyonist yapının, vakıf sisteminin tamamen ortadan kaldırılmasına dönük gizli bir amacı vardır; ancak bunu gerçekleştirebilmesinin önünde, kaldırmak için uğraştığı Vakıflar gibi ciddi engeller bulunmaktadır. İşte Siyonist rejimin resmi politikası budur: Halkı sürgün edilmiş toprakları, vakıf arazilerini ve vakıf mülklerini istila etmek, bu amaca matuf hiçbir fırsatı kaçırmamak. Siyonist İşgal kuvvetleri, İslam Yüksek Meclisi yöneticileri ve Filistin'in yerel vakıf görevlileri ülkeyi terk eder etmez, vakıf gayrimenkullerinin büyük bir bölümüne zorbalıkla el koydular. Vakıflara el konulmasının amacı ise, vakıf sisteminin bağımsız gelir kaynaklarını kurutmak, tüm vakıfların yönetimini tek elde toplamak ve mütevellilerini çekip almaktır.

İrkçi Kanunlardan Bazıları

İsrail'in çıkardığı ve uyguladığı onlarca kanun arasından, doğrudan vakıf mülklerine el konulması için çıkarılanlar ile dolaylı olarak bu amaca hizmet eden kanunlardan bazılarını aşağıda inceleyelim:

İşgal Yönetimi Olağanüstü Hal Kanunları (1945), özellikle güvenlik bahanesiyle bölge halkının yurtlarından çıkarılması ve bölge topraklarının kapatılmasına yöneliktir. Bu kanunlar, Araplar aleyhinde ayrımcı ve baskıcı uygulamalar için sadece birer araçtı. Oysa bu kanunların arkasına saklanan İsrail hükümetleri zorunlu tehcir, Filistin halkını dağıtmak, köylerini yakıp yıkmak ve topraklarını ellerinden almak suretiyle kendi projelerini yürütüyorlardı.¹¹

Kayıp Mülkleri Kanunu: 1950'de¹² Knesset tarafından çıkarılan bu kanun, kayıp şartlarının çerçevesini belirlemekte, (kaybettirerek) mülkiyete yeni tanımlar ve çeşitler getirmekte ve kayıp kimselerin mallarına bakanlara geniş yetkiler tanımakta, daha sonra bu geniş yetkileri özel bir komisyona vermek suretiyle – bu komisyon halen vardır – arazi ve malların Siyonist kurum ve kuruluşlara intikalini, satışını yapmaktadır.

Kuşkusuz bu kanun, Filistin vakıf sistemi ve mülklerinin tahribi amacıyla çıkarılan kanunlar içerisinde en tehlikeli olanıdır. Zira bu kanunla, vakıf sisteminin Müslümanların hayrına vakfedilen (özümlenen) malların gelirleri Yahudilere akıtılmaktadır. İsrail Devleti'ne ait arazi diyerek "Ulusal Yahudi Fonu"¹³ ve "Kayıp Kimselerin Mülkleri Kanunu" dayanak yapılarak ve İslam Yüksek Meclisi'nin "kayıp" hükmünde değerlendirilmesiyle İslami Meclisin idare ettiği bütün vakıf mülkleri ve arazilerine el konmuş oldu.

Bütün bunlar ve Filistinlilerden gasp edilip üzerine "İsrail Devleti"nin kurulması, söz konusu kanuna dayanılarak yapıldı. Yahudi araştırmacılarından birinin ifadesine göre, terk edilmiş bu topraklar Kayıp Mülkleri Kanunu sayesinde İsrail Devleti'ne hayat vermiştir.¹⁴

11 Salih İbdah, Makal, *Birlik*, Hayfa, 13.11.1999, s.11.

12 *Laws of the State of Israel*, vol. 4-(5710-1949/1950), (Israel: Published by The Government Printer) PP. 68-82.

13 Mihail Dember, *İsrail Siyaseti*, a.g.m., s. 75.

14 Don Perents, *Israel and the Palestine Arabs* (Washington D.C: Middle East Institute) 1958, P. 143.

Söz konusu yasanın çıkmasının hemen ardından arazilerin veya vakıf mallarının satış dahil bütün tasarrufu, kayyum tarafından kayıp mülkleri yasası marifetiyle, geniş yetkiler verilen bir komisyon veya kalkındırma şirketlerine devredilmiştir. 1953 yılında bu komisyonun Ulusal Yahudi Fonu'na sattığı toprakların toplam alanı yaklaşık 2,4 milyon dönümü bulmaktadır.¹⁵

Devlet Mülkiyeti Kanunu: 1950 yılında çıkan Devlet Mülkiyeti Kanunu¹⁶ ile Filistin Yönetimi adıyla tescil edilen mülkler ve sahipsiz mülkler el konulabilir durumda mütalaa edilerek bu topraklara, istila yoluyla sahip olma hakkını vermiştir. Ancak yine aynı kanun, Filistinli Arapları vatandaş kabul etmeyerek haklardan mahrum kılmakta; buna göre Filistinliler kendi arazileri üzerinde tasarruf edememekte, kendi topraklarını işleyememektedirler. Dolayısıyla bu kanun, ırkçı ve ayrımcı Siyonist yasaları içerisinde en şiddetlisi sayılabilir.

Ulusal Yahudi Fonu Kanunu: “Elkirin Hakimit Liysail”. Bu kanun 1953'te Devlet arazisini Yahudilerin mülkü olarak kabul eden bir kanundur ve istila ettikleri bölgelerde Araplara toprak satın alma, inşa edilen kent ve köylerinde oturma izni vermemektedir.¹⁷

Tanzim ve İnşa Kanunu: 1965'te çıkan bu yasa ile onlarca köy resmî haritalarda gösterilmeyerek harita dışı bırakılmış, yani yok sayılmıştır. Bunun yanı sıra, Siyonist Kuvvetlerin vakıf arazilerine el koymak için kullandığı daha onlarca yasa ve düzenleme vardır. Sözgelimi Olağanüstü Hal Kanunu, bahsi geçen Kayıp Mülkler Kanunu, Toprakların Kamulaştırılması Kanunu, Güvenli Bölgeler Kararı 1949, Yine 1949 Bor Arazileri İşletme Kararı, Olağanüstü Durumlar İçin Arazi ve Akarların İstimlak Kararı, 1953 Toprak İstimlak Yasası, 1958 Kısıtlama Yasası, 1960 Toprakların Merkezileştirilmesi Kanunu, 1965 Uyuşmazlık Yasası, 1967 Zirai Yerleşimciler Yasası, 1975 Yerleşimcilerin Tekrar Dağıtımı Yasası vb...¹⁸

Mütevelli Kurulları Yasası: İsrail Yönetiminin 2 Şubat 1965 yılında çıkardığı (1950 tarihli Kayıp Mülkler Yasası'nın tadili mahiyetinde) ve karara bağladığı bu yasa ile Hayfa, Yafa, Akka, Lüde ve Rimle'de mütevelli kurulları tayin edilmiştir. Bu İsrail Yasası, Arap İşleri Müsteşarı marifetiyle bu mütevelliler vakıf arazilerinin satışı, boşaltılması ve rejime ait çeşitli kurumların yararına kiraya verilmesi hususunda yetkilendirilmişlerdir. Bu kanun, vakıf mülklerinin boşaltılması ve belirli bir İslami kurulun elinden alınması yönünde çıkarılmış ilk kanun olma özelliğine sahiptir.

Uygulama ile önceden bu iş için kendileri tarafından belirlenmiş “Müslüman Şahıslar” ile resmi kurumlar arasında fiyat belirlemesi yapılmıştır. Böylece vakıf arazilerinin satışında “Müslüman Hakimler” sıfatıyla bu fiyatlandırma meşruiyet kazanmış olmakta; alınan kararlar Siyonist rejime bağlı görevlilerin çıkardığı şer'i fetvalarla desteklenmiş olmaktadır.¹⁹

15 John Roudy, *Filistin'in Yahudileştirilmesi Üzerine Araştırma*, Beyrut, Filistin Araştırmaları Merkezi, 1972, s.154.

16 *Laws of the State of Israel*, vol. 5 (5711 – 1950 / 1951) – PP. 45-48.

17 *Laws of the State of Israel*, vol. 8 (5714 – 1953 / 1954) - PP. 35-40.

18 Habib Fuhuci (İşraf) Siyonizm ve Irkçılık, *Tëori ve Politika* (Şam: ARZ – Filistin Araştırmaları Merkezi) 1980, s. 73-79. Bu kanunla ilgili ayrıntılar için bkz. *Laws of State of Israel* ciltleri.

19 Fethi Furani, *İsrail'de İslami Vakıflar ve Kutsallar*, 2004 (www.baqoon.com)

Haddi zatında bu düzenleme/değişiklik, Kayıp Mülkleri Kanunu'na eklenen ve İslami Vakıf mülklerinin Siyonistlerin eline geçmesini kolaylaştıran en tehlikeli madde olmuştur. Öyle ki kayıp mülkleri kolayca ve tamamen kayyum'a veya haris adı verilen mürâkîplara devredilmekte, onlar eliyle de mülklerin kullanımı serbest kılınmak suretiyle girişimcilerin kullanımına terk edilmektedir. Bu işlem, Siyonistlerin vakıf satışlarına geçirdikleri bir kılıf idi. Sembolik taviz bedelleri ve komik rakamlarla mülkler vakıf sahiplerinin elinden alınıyordu. Aynı şekilde diğer Filistin şehirlerinde de bu karar gerekçe gösterilerek rejim tarafından İslamî vakıflara mütevellî kurulları tayin edilmekte ve vakıf mülkleri ele geçirilmekteydi.²⁰

1970'li yılların ortalarına kadar bu böyle devam etti. 1948'den itibaren Kayıp Mülkleri Kanunu, kanunun ek maddeleri, 1953 Toprak İstimlak Kanunu veya memleketin Yahudileştirilmesine hizmet eden kanunlar aracılığıyla Filistin İslami Vakıfları'na ait gayrimenkullerin %80-90'lık kısmının satışı ve İsrail Hükümetinin mülkiyetine geçirilme işlemi tamamlanmış oldu.

Siyonist Kuvvetler 1948'de İsrail Parlamentosunun ilk oturumunda kabul ettiği ve sözde teminat altına aldığı bireysel ibadet özgürlüğü ve Müslümanlara ait vakıf mülklerinin yönetiminin Müslümanlara bırakılması kararlarını, yani söz konusu İslami vakıflar olduğu sürece, kendi çıkardığı yasaları hiç çekinmeden yine kendisi çiğnemiştir. Bu kuvvetlerin baskı ve konumları, genel manada İslamî vakıflara ilişkin politikalar takip edildiğinde daha net anlaşılmaktadır.

Siyonistlerin Hukukdışı / Çirkin Uygulamaları

1993 yılında Siyonist Rejimin Cumhurbaşkanı'na ve Adalet Bakanı'na gönderilen bir memorandumda Şeyh Ahmed en-Natur (İlk Kadı ve aynı zamanda Siyonist İsti'naf Mahkemesi Üyesi) şunları söylüyordu: İsrail, 1950 yılında çıkardığı Kayıp Mülkler Kanunu gereği İslami vakıfların yönetimini "Kayıp Mülkler Kayyumu" adını verdiği kurula bırakmış bulunuyor. Sonra bu kanunun 3. maddesi tadil edilerek, vakıf mülkleri üzerinde kayyumun, ceberut bir konumda olması sağlandı. Zira vakıf mülklerinin kontrolü kayyuma devredilmişti. Tadil ile ilgili detayları açıklayan müzekkere bu tadilin İslami vakıf mülklerinin İsrail ekonomi çarklarına harcanmasını öngördüğünü ortaya koymaktadır. Bu kanunun detayına girmeye gerek kalmadan açıkça görülüyor ki, bir taraftan özel mülkler, diğer taraftan mukaddes vakıf mülkleri birbirinden ayrılmamıştır. Bu kanunun yansımalarına baktığımızda imkânsız bir durumun meydana geldiğini ve kayıpların birdenbire ortaya çıkıverdiğini göreceğiz; ne var ki, cami ve kabristan gibi Allah'ın mülkü olan vakıflar, hâlâ kayıp mülkler sınıfına yazılmaktadır.²¹

20 Aharon Laysh, The Muslim waqf in Israel, *Asian and African Studies*, Journal of the Israwl Orient Society, Vol. A2 (1996) PP. 61-63.

21 Belge, Kadı Ahmed en-Natur'un Hükümet Başkanı ve Adalet Bakanına Sunduğu Tezkere, *Mukaddes Kudüs Gazetesi* 10.04.1994 tarihli nüshası, s.10.

Ayrıca bu tadil, İslam Hukukuna tamamen terstir. Zira vakıf mülkleri vakfedildiği amaçlara ve senedine aykırı olarak, ilgisiz amaçlar için kullanılmaktadır. Kaldı ki vakıfların gerçek anlamda hangi amaçla kuruldukları tamamen göz ardı edilmiştir. Siyonist hükümetin kurulduğu andan itibaren gerici bir etkiye sahip olan bu düzenleme, İslam'ın toptan ve de parça parça reddettiği ticari maksatlı satışlara yetki vermektedir. Yine söz konusu düzenleme, vakıf mülkleri üzerinde hükümet tarafından belirlenen müteveli heyetleri icat etmiştir. Burada en hafifıyla söylenebilecek söz, bu uygulamanın "vakıf bedel malları" olarak isimlendirilen bir yolu takip ederek, kayyum aklamasıdır. Bu mallar genellikle, kayyumun sattığı vakıf arazilerinden elde edilen ve hükümet veya belediye tesisleri arasında paylaşılan mallardır.

Burada şunu da hatırlatmakta yarar vardır ki, vakıf hukuken bir ticari mal değildir. Tabiatıyla bir elden diğer ele nakli hukuksuz ve kanunsuzdur. Dahası vakfın satışı, kişisel mülkiyete geçirilmesi, el konulmak suretiyle lehinde veya aleyhinde hukuken bir hak ihdas edilmesi mümkün değildir. Bunlara ilave olarak müteveli kurulları söz konusu satışları kendi başına yapmıştır. Burada bu tarz kurulların kanuna, insaf ölçülerine sığmayan yığınlarca işlemlerine tanık olduğumuz uzun bir tarihi süreç söz konusudur (Bu durum devlet denetçilerinin raporlarında defalarca tespit edilmiştir).

Ayrıca bu düzenleme ile birlikte müteveli kurullarına cami mülklerinin satış yetkisi de verilmiştir. Böylece bazı müteveli kurulları işi cami satışına kadar vardırmışlardır (Remle'deki *Ebu'l-Avn Cami'i* gibi. Ebu'l-Avn Şam yöresinde bir **Kadirî Şeyhi**'dir ve Arsuf sahilinde Seyyid Ali b. Alim'in hizmetinde bulunmuştur. Aynı şekilde bir muamele Yafa'daki *Hasan Bey Cami'i* için de geçerlidir). Bu arada Müslüman köyler ve Yahudi karışık şehir genelinde Müslüman mezarlıkları da 1948'den bu tarafa şehrin geliştirilmesi adına belediye meclisleri, Hallamish ve diğer şirketler ile hükümetin kullanımına tahsis edilmiştir.

Bu yolla İslami vakıflar ile ilgili hukuki mevzuat söz konusu şirketlere devredilmekle kalmıyor, kutsallıklarına asla riayet edilmeksizin mülkiyeti ve yönetimi de devrediliyordu. Söz konusu müteveli kurulları daha önce yaptıkları gibi halen dahi camilerin mülklerini resmi kuruluşlara, hatta özel şahıslara kiraya vermekte; öyle ki bu mukaddes mekanların vakıf amaçlarıyla asla bağdaşmayacak ve kutsallığını kirletecek şekilde binalarına el koymaktadırlar. Söz gelimi: *Kayseriye Cami'i* taverna (meyhane) yapılmış; Yafa'daki *Söksek Camii* diskoteke dönüştürülmüş; Yedikuyu'daki *Küçük Cami* lokanta olmuş; *Ayn Havuz Camii* ise sanat evi yapılmıştır.²²

Yetkilendirilmiş olan müteveli kurulları, söz konusu Kanun'un 7. maddesi gereği garanti altına alınmış olan "İslamî mukaddesata riayet" adına asla bir girişimde bulunmamıştır. Dolayısıyla son tahlilde bu kurulların yönetimine devredilen vakıf mülkleri zamanla yıkılmakta, tabiat şartlarından etkilenerek bozulmaktadır (Yafa'daki **Dabbağ Camii** gibi).

²² agb., aynı yer.

Müslümanlar kendi mukaddes vakıf mülklerinin restorasyonunu yapmak isteseler bile (**Hittin Camii'**nde olduğu gibi) hükümet güçleri engel olmakta, şiddetle karşılık vermektedir.

1977 yılında çıkarılan İsrail Ceza Yasası, mukaddes mekânlara dokunmayı yasaklamakta, mukaddes bir mekâna saygısızlık girişiminde bulunan kimse hakkında cinayet cezası öngörmektedir. Aynı şekilde 1967 yılında Mukaddesleri Koruma Kanunu ile de koruma altına alındığı halde, bireysel ve kurumsal olarak İslami mukaddesler kaba ve kahpe girişimlere tanık olmaktadır. Lüd kentinde bulunan Sikke mahallesinde yaşandığı gibi Lüd ve Rimle Gelişim Şirketleri tarafından mukaddes mekanlar yerle bir edilmiş; **Akır Kabristanı** belediye buldozerleri ile yıkılmış; *Zeyneb Camii* Park ve Bahçeler Müdürlüğü tarafından tahrip edilmiş; *Seleme Kabristanı*, Hayfa'daki *Huma Camii*, *Askalan Mezarlığı* ise Yahudi Hallamish Şirketi marifetiyle sökülümüştür.

Bütün bu tahrip olaylarına ilaveten failleri ve gerekçeleri net olarak bilinmeyen daha birçok yıkım hadisesi vardır. Söz gelimi Rimle ve Karagözler yakınındaki eserlerden Makam-ı Nebi olayı, Hz. Ali Makamı Minaresi (ki bir masum cana mal olmuştur), Hasan Bey Camii Minaresi ve daha sayamadığımız diğer yıkım olayları... Genellikle her yıkım ve saldırı olayından sonra saldırganlar aleyhine polise yapılan şikayet başvuruları neticesinde suçlulardan hiçbiri mahkemeye çıkarılmamış; işlenen suçlar ağır cezalar gerektirdiği halde hiçbir işlem yapılmamıştır. En-Nebi ve Ali Makamı minareleri, Dabbağ Camii, mezarların sökülmesi ve saygınlığının çiğnenmesi... Bütün bunlar ancak sözkonusu Kanun'un sorumlu kıldığı ilgili kurumların sürekli ihmalleri ve kayıtsızlıklarından sadece birkaç örneği teşkil etmektedir.

Sivil unsurlar ve diğerleri, mukaddes mekânların kontrolünü ele geçirmekte; ancak mütevellî kurulları veya resmi makamlar buna mukabil hiçbir işlem yapmamaktadır. Kimi zaman bu saldırganlar bizzat vakıf mülklerini korumakla görevli resmi makamların örgütlediği kimseler olabilmekte ve o mülke el koymaktadır (Daru'l-Qaime'de *Me'menullah Mezarlığı'*nda, Kudüs'te *Talibiye Camii'*nde ve Yafa'da *Talibiye Camii'*nde olduğu gibi bir Yahudi aile gelip camiye kurulabilmekte ve ziyaretçilerden kendi hesabına giriş ücretleri alabilmektedir). Bazı İslami Mukaddes mekanlar da vardır ki Yahudilerin ibadetgahına çevrilmiştir (Yibna'da *Ebu Hureyre Türbesi* gibi... Bu türbe şimdilerde Rab Cimleil Kabri olarak isimlendirilmiştir. Kifr Saba arkasındaki Yamen Nebi Makamı da aynı şekilde dönüştürülmüştür). Bazı İslamî mukaddes mekanlar da vardır ki ihmaller sonucunda düşkünlerin ve eşcinsellerin kuytusı ve uyuşturucu alışveriş mekanına dönüşmüş durumdadır (Yafa'daki *Seleme Camii*, Kudüs'teki *Akkaşe Nebi* arkasındaki *Ayn Karum Camii* gibi).²³

23 agb., aynı yer.

Müslüman kent ve köylerdeki İslami vakıf eserlerinin korunması ve bakımı konusunda İsrail hükümetinin resmi katkısı sıfırdır. Örneğin 1993 istatistiklerinde Dinler Bakanlığının camilerin restorasyonu, Müslüman mezarlıklarının korunması ve yeni cami inşası için ayırdığı bütçe sadece 160 bin yeni Şikel'dir (56.000 TL gibi gülünç bir rakam. Çev.). Böylesi bir meblağın tek bir caminin restorasyonuna bile yetmeyeceğini herkes bilir. Bu ise, ülkede Yahudiler dışında hiç kimsenin bu tarz projeleri için finansal kaynak ayrılmayacağı anlamı taşımaktadır.

Hal böyle iken İslami Vakıflar Meclisi üzerindeki borç yükü –ki Siyonist yetkililer sürekli bu borçların kendilerini ilgilendirmediklerinden söz ederler- gün geçtikçe artmaktadır. Hâlihazırda dini hizmetlerde 5-6 yıl arasında değişen süreler için sözleşmeli din görevlileri istihdam edilmekte, maaşları yoksulluk sınırının en alt seviyesine göre belirlenmektedir. Sayıları ise ibadethanelerin gerektirdiği sayının çok altındadır. Örnek olarak Şeri Mahkemelerdeki hakim sayıları tarihsel olarak hep mahkeme sayısından az olmuştur. Bu durum gerekli sosyal hizmetlerin topluma ulaşmasını engellemektir. Özellikle Şer'i Mahkemelerin ihtisas alanına giren hizmetler... Şer'i Mahkemeler Birliği ise Dinler Bakanlığı'nın ihdası ile birlikte her geçen gün eriyerek tükenmiş durumdadır. Dolayısıyla bu kurum şimdiye kadar olduğu gibi bugünde bağımsız bütçeye sahip olmamıştır. Bir yargı organı olarak bu birliğin bakım ve hizmetler bakımından bağımsız bütçeye sahip olması gerekir.²⁴

Teorik düzlemde her şey mevcut. Mukaddes değerlerin korunması ve ibadet özgürlüğü adına her türlü yasa ve hakları temin edecek altyapıya sahip yargı mevzuatı yapılmış, (1959 Su Kanunu, 1962 Petrol Kanunu, 1965 İmar ve Yapı Düzenleme Kanunu ve 1977 Ceza Kanunu (tadil edilmiş), 1967 Mukaddesatın Korunması Kanunu gibi) fakat rejim, İslamî mukaddeslerle ilgili konularda bu mevzuatın hiçbirini uygulamamaktadır.²⁵

1995 yılında Demokrat Cephe'den Arap Milletvekili Salih Selim, Knesset'e sunduğu (İsrail Parlamentosu) önemli bir belgede şunları söyler: Ülke genelinde ve özellikle de karışık yerleşime sahip veya Müslümanların bulunmadığı kentlerdeki mukaddes eserler, içler acısı perişan bir durumdadırlar. Kayıp Mülkler Kanunu'na istinaden İsrail Devleti İslami vakıflara ait vakıf mülklerinin bakım ve yönetimini Vasiyy veya Kayyum'a devretmiştir. Ancak 1965 yılında 3. maddedeki değişiklikte birlikte Kayyum'un bu mülkler üzerindeki hâkimiyeti genel anlamda bir komisyonculuğa dönüşmüş, böylece söz konusu mülklerin kendilerine ilhaki yapılmıştır.

Genişleme Bakanı aleyhinde açılan bir davanın ardından böyle yapıldığı düşünülmektedir. Bu düzenlemeye esastan yapılan yorumlarda İslami Vakıf mülklerinin İsrail Ekonomisine bağlanması amaçlandığı ifade edilmekte; fakat düzenlemenin hedeflerine değinilmemektedir. Bu değişiklik (tadil) özel mülk vakıfları ile genel vakıf mülkleri ve

24 a.g.b., aynı yer.

25 a.g.b., aynı yer.

bu arada mukaddes vakıf mülkleri ayrımı yapmamaktadır. Kanunla ilgili hukuki değerlendirmeler sebebiyle vaziyet sanki Kayıp Mülkleri değil, Mevcutların Mülkleri'ne dönüşmüş durumdadır. Cami, Mezarlık gibi mukaddes mülkler Alemlerin Rabbi'nin mülküdürler, oysa bu mülklerin sahibi yokmuş gibi Kayıp Mülkler statüsüne alınmakta ve mülkler, şahıslara aktarılmaktadır.²⁶

Müslüman-Yahudi Nüfusun Karışık Olduğu Kentlerde Vakıfların Durumu

Hayfa, Yafa, Akka, Lüd ve Rimle gibi her iki din mensuplarının karışık yaşadığı kentler, İslami Vakıflar meselesinde daha hassas bir konumdadır ve kendi vatanlarında Arapların nasıl bir resmi muameleye maruz kaldıklarının göstergesidir. Bu şehirlerdeki mevcut vakıflarla ilgili olarak Siyonist politika, “doğrudan müdahale” ile el koyma veya “kendi seçtiği aracı eliyle el koyma” gibi iki yüzlü bir politika izlemektedir. Hayfa kentinde İslami vakıfların başına iki sözde İslami kuruluş musallat edilmiş bunlara Siyonist güçlerin lehine bir rol verilerek İslamî vakıfların sonu getirilmek istenmiştir. Bu sözde İslami iki kuruluştan biri, Müslümanlara zorla kabul ettirilmiş “Müsüman Kadı” sıfatıyla bir devlet görevlisinin belirlediği Mütevelli Heyet tarafından idare edilen *İstiklal Vakfı*, diğeri ise Maliye Bakanlığı'nın belirlediği *Mütevelli Kurul*'dur.

Akka'da İslami vakıf mülklerinin çoğu bu sözde İslami Kurullar eliyle satılmış, bu kurulların üyeleri ise duruma göre belirli kimseler arasında seçilmiş, bir önceki komisyon üyelerinin yapacağı iş bitince yeni usulsüzlükler için yeni komisyon üyeleri atanarak İslamî vakıfların kökü kazınmak istenmiştir. Yani her defasında farklı kimselerden oluşan kurullar görevlendirilmiştir.

Akka'da vakıf mülklerinin yağmalanması, Akka Tatvir/Geliştirme Şirketi (Araplar bu şirkete Akka Tatyir/Buharlaştırma Şirketi derler) adındaki İsrail hükümet şirketinin ortaya çıkışıyla birlikte zirve yaptı. Bu şirket, mevcut mütevelli kurullarından biri ile yapılan formalite bir sözleşme ile İslami Vakıflara ait mülklerin neredeyse tamamını ölü fiyatla, sembolik bir değer karşılığında 99 yıllığına adı geçen sözleşme çerçevesinde kiraya verdi.

Adı geçen şirket, içinde çok sayıda dükkanlar, mağazalar, iki adet tarihi han (Şah Verde Hanı ile Amedan Hanı. Bu ikincisini turistik otel haline getirdiler.) bulunduğu Beyaz ve Siyah çarşıya el koydu. Dahası adı geçen paravan şirket, Selahattin Caddesi boyunca uzanan bütün dükkan, mağaza ve depolara, ayrıca Cezzar Ahmet Paşa Camii'nin altındaki tüm dükkanlara da el koydu. Yine Mütevelli Kurul aracılığıyla Arap İsrail Bankasının şu an üzerinde bulunduğu alan dahil kuzeye doğru uzanan arazinin satışı yapıldı. Şu an burası şehirlerarası seyahat otobüslerinin bulunduğu garaj olarak kullanılmaktadır.

Eski Akka'da hâlihazırdaki otobüs terminali ve bitişğinde şu an özel arabalar için garaj olarak kullanılan alan da aynı şekilde satılmıştır. Örneğin 1948 öncesi Yafa kenti, Filistin'in kültür başkenti olduktan sonra daralmaya uğramış; resmi Mütevelli Kurul tarafın-

26 Salih Selim, *İslami Vakıflar ve Şer'i Mahkemelerin Durumu*, Belge, Birlik, Hayfa 13.2.1995, s.10.

dan gizli birçok vakıf arazisinin satışı gerçekleşmiş ve böylece İslami Vakıfların şehirdeki mülkleri satılmak suretiyle, Filistin halkının tarihi ve kültürel mirası yok edilmiştir. Buna benzer trajik hadiseler Lüd, Rimle ve Yedikuyu'da da meydana gelmiş, buralardaki mevcut İslami Vakıfların mülkleri de yok edilmiştir.²⁷

Genel olarak birbiri arkasından gelen İsrail hükümetleri ve İsrail işgal güçleri, ülkedeki İslami Vakıf mülklerini ele geçirmiş durumdadır ve bu vakıfların akarları Yahudilerin yararına kullanılmaktadır. İslamî eserlerin ortadan kaldırılmasından sonra, İslamî Vakıflara bağlı mülklerden geriye kalanların çoğu da bakım ve restorasyondan yoksun durumdadır. Böyle giderse elde kalan son vakıf mülkleri de, yüzlercesi gibi, terkedilmiş harabelere dönecektir...

27 Fethi Furani, *İsrail'de Vakıflar ve Kutsallar*, 2004 (www.baqoon.com).